CORESPONDENȚE ALE RELIGIOZITĂȚII ÎN FILOSOFIA LUI LUCIAN BLAGA ȘI MIRCEA ELIADE

CORRESPONDENCES OF RELIGIOSITY IN THE PHILOSOPHY OF LUCIAN BLAGA AND MIRCEA ELIADE

Diana MOGA, ORCID: 0000-0001-8455-8797
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 130:14(498)

e-mail: diana.moga@mail.ru

Scopul acestui articol este de a examina modul în care M.Eliade și L.Blaga se ocupă de studierea categoriei experienței religioase, considerată o parte naturală a experienței umane. Astfel, corespondențele spirituale ale acestor gânditori au ca obiectiv primordial căutarea sensului vieții. Argumentele metafizice ale filosofilor numiți constituie o hermeneutică creativă și o misiune ambițioasă pe care și-au propus-o pentru a modifica condiția umană; constituie, de asemenea, o tehnică spirituală susceptibilă de a modifica însăși calitatea existenței. „Hermeneutica creativă" a lui Mircea Eliade și Lucian Blaga atrage atenția ca metodă care deschide noi posibilități de depășire a limitelor cunoașterii și de captare a unor sensuri camuflate. Folosind atât rațiunea, cât și imaginația, eforturile lor au deschis noi perspective pentru omul modern, să „vadă" mesajul spiritual. L.Blaga a fost foarte mult interesat atât de cultură, cât și de religie ca domenii de investigație filosofică. Filosofia lui L.Blaga propune o metafizică care explică originea culturii și semnificația ei de neegalat pentru umanitate. Filosofia sa se străduiește, de asemenea, să explice relația dintre cultură și religie. L.Blaga consideră că religia este un produs cultural, dar nu consideră acest lucru ca un detriment pentru religie. Dimpotrivă, după L.Blaga, religia este o expresie a creativității culturale, de aceea a acordat prioritate atât filosofiei culturii, cât și filosofiei religiei, explicăm relația dintre ele. M.Eliade considera că modul omului de a fi în lume este să fie religios, să trăiască experienţa sacrului. Deschiderea către sacru îl face pe *Homo religiosus* capabil să se cunoască pe sine cunoscând lumea. Această dublă cunoaştere este esenţială, pentru că face din el un „Om total". Prin aderarea la sacru, la transcendență, omul îşi revelează existența proprie, dimensiunile ei cele mai profunde și mai creatoare.

Din perspectiva lui Mircea Eliade și Lucian Blaga, omul modern aspiră spre desăvârșirea spirituală proprie, adică, cu alte cuvinte, spre afirmarea omului total. Viziunile religioase tangențiale ale celor doi filosofi revelează sau ne revelează „omul total", în sensul că descoperim, chiar la popoarele cele mai arhaice, o dimensiune spirituală care continuă de-a lungul întregii istorii a religiilor, chiar si la omul modern, care este în proces de desacralizare. Experienţa descoperiri hermeneuticii religioase poate fi comparată cu o metapsihanaliză în sensul că metoda hermeneutică a acelor doi filosofi, căutarea

semnificaţiilor pe care le-a avut un anumit fenomen de-a lungul timpului şi care nu mai sunt evidente îl transformă pe exploratorul modern, are consecinţe existenţiale pentru cel care descoperă unitatea, nobleţea, valoarea ei. Destinul uman şi modul nostru de a fi în univers nu pot fi înţelese, appreciate, fără a studia aspectele experienţei religioase. În cercetările filosofice și religioase al lui Blaga și Eliade descoperim importanţa simbolismului nu numai în viaţa religioasă sau culturală a unui popor, a unei societăți, ci argumentele lor, teoriile sunt valabile la toate societățile, ,,afirmând o dată în plus perenitatea sacrului – sacrul, elementul esenţial al condiţiei umane” [1, p.4] la Eliade și la Blaga Marele Anonim care „este un „tot unitar” de o maximă complexitate substanţială şi structurală, o existenţă pe deplin autarhică, adică suficientă sieşi. Având întru totul conştiinţa că propunem un mit metafizic, atribuim Marelui Anonim posibilitatea de a se „reproduce” *ad indefinitum*, în chip identic, aceasta fără de a se istovi si fără de a-si asimila substanțe din afară [2, p.28]. Atât la Blaga, cât și la Eliade, experiența religioasă reprezintă baza existenţei umane în lume. M.Eliade a conștientizat că religia încorporează elemente de structură a conştiinţei şi nu doar expresia unui stadiu, un stadiu în istoria acestei conștiinte: ,,Am înţeles că trăirea umană este în sine un act religios, deoarece alimentaţia, munca, sexualitatea, jocul, toate au o valoare sacramentală” [1, p.5]. Altfel spus, a fi sau a deveni om înseamnă a fi o fiinţă religioasă. ,,Omul, ca ordine şi complexitate existenţială, ca mod de a fi şi ca orizont, reprezintă o primejdie, aproape debordantă, pentru Dumnezeu – de aceea Dumnezeu l-a făcut din nou. Este singura însemnare manuscrisă datată: inofensiv, dar nu prin mutilare, cât prin „cenzură” şi prin „ înfrânare”. Omul trăieşte datorită acestei împrejurări permanent între ispita de a se substitui Marelui Anonim şi o renunţare și integrare în rânduieli, datorită unor dispozitive constituţionale secunde – dacă nu primare” [2, p.164-165]. Iar cenzurii transcendente „îi este supusă capacitatea cognitivă a omului şi «înfrânarea transcendentă», căreia îi este supusă capacitatea revelatoare a omului” [2, p.151].

Aşadar, sacrul este pentru om realitatea absolută; model a tot ceea ce face el cu sens în viaţă, în orice acțiune socioculturală, politică, economică. Corespondența religiozității la ambii filosofi solidarizează în permanență omul cu oportunități de deschidere prin simbol către cosmos, către lume, către propria existență. Astfel se realizează reintegrarea într-un cosmos simbolic prin ritualuri cotidiene organizate, ordonate, deoarece imită un model exemplar al ritualurilor, al organizării timpului și spațiului, care încorporează esența originii propriei ființe: ,,Omul nu poate trăi în haos. Casa, locuinţa, este orientată. Ea se află într-un fel în centrul lumii. Fiecare casă din sat se află în centrul lumii. Casa, cortul, coliba, la fel ca satul şi mai târziu, templul şi oraşul sunt create după un model exemplar de origine, să zicem, divină, transumană. Organizarea unui spaţiu în jurul unui centru echivala cu întemeierea unei lumi în jurul unui *axis mundi* care leagă cerul, pământul şi regiunile inferioare. Vedeţi, toate acestea presupun ideea că lumea a fost creată, prin urmare mitul cosmogonic explică sau mai degrabă povesteşte cum a luat fiinţă lumea, povesteşte că omul a fost creat” [1, p.5-6].

Credem că trebuie să ţinem cont de faptul că, la început, timp de sute de mii de ani, omul, *Homo religiosus,* trăia într-o lume mai bogată, pasionat mai mult de valorile religioase, mitologice, morale. Dar, odată cu desacralizarea cosmosului, omul modern a sfârşit prin a crede în posibilitatea de a repeta creaţiile cosmice. Cele din urmă etape în desacralizarea nu numai a cosmosului, ci şi a lumii, a vieţii, a omului şi a istoriei nu au fost compensate religios. S-au propus alte teorii, alte speranţe, mai cu seamă alte ideologii. Din acest moment, existenţa umană a fost lipsită de semnificaţii. Omul trăieşte astăzi fără model, fără Creator, fără ţel, ajungându-se la acel tip de nihilism anunţat de Nietzsche, atunci când vorbea de „moartea lui Dumnezeu". Asistăm acum la criza omului modern. Omul modern a refuzat experienţa religioasă ca posibilitate de cunoaştere, a refuzat în acelaşi timp structurile mentale, structurile spirituale ale religiei. Nu a refuzat doar creştinismul, ci orice posibilitate a unei experienţe şi a unei gândiri mitologice sau religioase. Se ajunge astfel la ultima treaptă a desacralizării: camuflarea sacrului sau, mai bine zis, identificarea acestuia cu profanul prin prisma „teologiei morţii lui Dumnezeu". Din acest punct de vedere, M.Eliade a încercat, poate din disperare, dar şi dintr-un anume optimism (cu rădăcini adânci în fiinţa umană), să găsească o replică la o lume desacralizată și devalorizată religios, acceptând faptul că religia monoteistă, singura care contează pentru occidental nu mai este ce era în timpul iudaismului și al creștinismului clasic, deoarece Dumnezeu a murit, şi totuşi se menține și se încurajează recomandarea să rămânem în continuare ,,religioşi". M. Eliade speră și e convins că tragismul existenței omului modern va constitui o perspectivă, o deschidere, va fi şi o sursă de creativitate, originală, neprevizibilă până acum, dacă nu cu totul transformatoare, cel puţin reactualizantă. Putem identifica un optimism raportat la realitatea care pare a prezice un viitor cu consecinţe existenţiale și creatoare, culturale. ,,Sterilitatea, plictisul, ideea decadenţei, a sfârşitului, simptome care au fost, care încă sunt contemporane şi foarte la modă ca şi acum 30-40 de ani, cred că vor fi abolite prin simplul fapt că deschiderile către alte lumi spirituale, către alte universuri imaginare nu pot rămâne fără rezultat, fără efect" [1, p.9].

În concluzie, menționăm că M.Eliade și L.Blaga, prin abordările lor metafizice, ne oferă un exemplu remarcabil al deschiderii intelectuale și spirituale. Corespondența religiozității dintre acești doi filosofi poate fi calificată ca o „corespondenţă spirituală" și este menținută de un interes comun în studiul interdisciplinar al religiei și prin elemente culturale comune, dar distincte în temele lor specifice şi în multe cazuri în metodologiile lor. Descoperindu-le, se face o impresie de libertate intelectuală neîngrădită, fiecare om argumentând si valorificând pentru propria sa perspectivă sau concluzie. Lucian Blaga si Mircea Eliade își aduc expertiza pe teme de religie și filosofia lor este o dovadă convingătoare că studiul interdisciplinar al filosofiei și al religiei există și prosperă. Prin aceasta marii filosofi români adaugă noi perspective proprii, creând o nouă, mai profundă, mult mai sofisticată, *mai completă filosofie a culturii*, iar apoi ei integrează această nouă creație într-un complet sistem filosofic.

Referințe:

1. BARBANEAGRĂ, P. *Arhitectura și geografie sacră. Mircea Eliade și redescoperirea sacrului.* Iași: Polirom, 2000.
2. BLAGA, L. *Trilogia Cosmologică. Diferențialele divine. Aspecte antropologice. Ființa istorică.* București: Humanitas, 1997.
3. BLAGA, L. *Cunoaşterea luciferică*. În: *Opere*. Vol. 8. Bucureşti: Minerva, 1983.
4. CULIANU, I.P. *Studii românești*. Vol.1. *Fantasmele nihilismului: secretul doctorului Eliade.* Iași: Polirom, 2006.

.